

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Ситникова Олександра Федотовича «Позовна заява як основна форма звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Суди виконують широке коло завдань щодо забезпечення законності та правопорядку, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, прав і законних інтересів юридичних осіб від різних протиправних посягань, тобто від належного виконання цими органами своїх функцій значною мірою залежить стан правопорядку в країні. В свою чергу, це вимагає дотримання суворого режиму законності в діяльності самих суддів, зокрема, під час провадження в адміністративному судочинстві України. Варто погодитись із автором в тому, що сучасний етап розвитку судової системи України та проведення судової реформи в країні супроводжуються суттєвими змінами у процесуальному законодавстві всіх рівнів та юрисдикцій, в тому числі уніфікації певних процесуальних дій. Але уніфікація процесуальних дій, особливо заміна поняття адміністративного позову на позовну заяву висвітлила певні проблеми застосування такої форми захисту фізичних та юридичних осіб від порушень їхніх прав та законних інтересів з боку органів державного управління у сфері публічно-правових відносин в адміністративному судочинстві, які потребують наукового дослідження.

Актуальність та наукова новизна дисертаційного дослідження підтверджується й тим, що дисертацію виконано відповідно до Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів (затверджена Указом Президента України від 10.05.2006 № 361/2006); в межах Стратегії розвитку судової влади України на 2015-2020 роки, (затверджена Радою суддів України від 11.12.2014 р. № 71) на виконання Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки,

(затверджена Указом Президента України від 20.05.2015 № 276/2015) та відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016 – 2020 роки (ухвалені Національною академією правових наук України рішенням від 03 березня 2016 року)..

Зазначене дослідження базується на комплексному, системному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень, що значною мірою обумовлено і характером дослідницької бази. Поряд із працями з адміністративного права та процесу, О.Ф. Ситников широко використав наукові розробки із загальної теорії держави і права, теорії державного управління та інших галузевих правових наук.

Детальному аналізу було піддано законодавчі та інші нормативні акти України, які визначають порядок та підстави звернення до адміністративного суду. Безсумнівною перевагою роботи є використання та аналіз великого обсягу нормативно-правових актів, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних вчених, а також результатів низки інших досліджень із проблемних питань звернення до адміністративного суду.

Робота, запропонована О.Ф. Ситниковим, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура дисертації повністю відповідає меті і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Глибина та достовірність результатів дисертаційного дослідження базуються на досконалому володінні автором методами наукового пошуку. Теоретико-методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких обумовлене системним підходом, що дало можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією із перших спроб у вітчизняній правовій науці, з використанням сучасних методів пізнання та врахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права і процесу виконати комплексне дослідження

проблемних питань захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин, які виникають при зверненні до адміністративного суду та сформулювати авторське бачення шляхів його вдосконалення.

Варто погодитись із дисертантом у тому, що одним з найскладніших для розвитку правових засад інституту звернення особи до суду за захистом своїх прав, свобод та інтересів у публічних правовідносинах став радянський період: з огляду на панівну ідеологію, існування адміністративної юстиції в межах радянського права тривалий час не вважали за можливе. Тому єдиною формою захисту зазначених прав був адміністративний порядок, тобто оскарження рішень, дій органів публічного управління до вищих органів у порядку підлеглості або до органів партійного контролю. Під впливом закономірних процесів, які тривали у світі, відбулося послаблення тоталітарного режиму, що зумовило певну, хоча й незначну, лібералізацію суспільно-політичного життя і позитивно позначилося на розвитку адміністративної юстиції та судової форми захисту прав і свобод громадян від протиправних рішень, дій суб'єктів публічної влади. Звісно, на початкових етапах ця форма захисту застосовувалась у досить обмеженому колі випадків і реалізовувалась у межах цивільного процесу, втім, все ж таки, це стало важливим кроком у напрямі становлення гарантій захисту прав, свобод та інтересів приватних осіб у публічно-правових відносинах (с. 141–142).

Автором слушно наголошено, що правові засади звернення до адміністративного суду становлять систему юридично значущих умов та обставин, які визначають формальний і змістовий аспект цього інституту. Кожен із зазначених правових аспектів досліджуваних засад є необхідним для належного функціонування інституту звернення до адміністративного суду як єдиного, цілісного інструменту захисту особою своїх прав, свобод та (або) законних інтересів у публічно-правовій сфері. Правові засади звернення до адміністративного суду охоплюють: нормативно-правове підґрунтя;

суб'єкти звернення до адміністративного суду; суб'єктивні права, свободи та законні інтереси; об'єкт звернення до адміністративного суду; публічно-правовий спір (адміністративно-правовий спір). (стор. 144).

Заслуговує на увагу сформульований автором підхід до характеристики скарги як форми звернення до адміністративного суду, за твердженням здобувача, згідно з чинним законодавством, застосовують лише в межах інститутів апеляційного та касаційного оскарження в адміністративних справах. У цьому разі використання терміна «скарга» є більш виправданим, оскільки особа, звертаючись до апеляційної чи касаційної інстанції, порушує питання передусім не про захист її суб'єктивних прав, свобод чи законних інтересів, що становлять предмет публічно-правового спору, а про справедливість, законність того рішення, яке було прийнято в адміністративній справі за її зверненням судом попередньої інстанції (стор. 148).

Заслугою дисертанта є те, що ним виокремлено такі основні ознаки позовної заяви до адміністративного суду: є процесуальним документом; слугує підставою для порушення та розгляду справи в порядку адміністративного судочинства як форми захисту прав, свобод і законних інтересів осіб у публічно-правових відносинах; її метою є захист прав, свобод і законних інтересів позивача чи іншої особи (осіб), в інтересах яких подається позовна заява; її підґрунтям слугує публічно-правовий спір, за результатами вирішення якого суд приймає рішення про забезпечення зазначеного вище захисту; вона має внутрішню структуру, що надає позовній заяві вигляду цілісного, змістового й цілеспрямованого акта як у документальному, так і функціональному контексті. (стор. 203).

В дисертації висловлено і обґрунтовано також ряд інших важливих наукових висновків, пропозицій та рекомендацій.

Результати проведеного дослідження є доказом того, що автору притаманні здібності до самостійних наукових пошуків, до плідного аналізу складних теоретико-правових процесів і явищ, вміння раціонально відбирати,

кваліфіковано узагальнювати та аналізувати різнобічні джерела, формулювати на цій підставі практичні висновки й рекомендації.

Значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах обумовлюється тим, що сформульовані і обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції розширюють і поглиблюють існуючі знання про сутність, особливості позовної заяви в адміністративному судочинстві України.

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її велике практичне значення, слід відзначити, що це не виключає можливостей критичного підходу до окремих позицій здобувача, висловити деякі міркування та зауваження.

1. Вбачається, що автор занад-то захопився аналізом методологічних основ звернення до адміністративного суду як способу захисту прав, свобод та інтересів особи. У розділі автором здійснено аналіз закономірностей становлення й розвитку правового інституту позовної заяви в адміністративному судочинстві, окреслено позитивні та негативні тенденції розвитку адміністративного процесуального законодавства України, наведено недоліки правозастосовної практики судів. Означені питання мають важливе значення, проте їм присвячено більша частина роботи (стор.20–148).

2. У роботі автор досить багато уваги присвятив аналізу принципів звернення до адміністративного суду які запропонував поділяти на загальні та спеціальні. Проте, нажаль, здобувач не пропонує способів нормативно-правового закріплення принципів звернення до адміністративного суду

3. Деякі висновки здобувача, мають суто декларативний характер, наприклад висновок про те, що в роботі «обґрунтовано, що зміни, які відбулися та тривають у вітчизняній теорії адміністративного процесу й судочинства, а також на законодавчому рівні загалом, є позитивними в контексті конкретизації, науково-теоретичного обґрунтування та законодавчої регламентації форм і видів звернення до адміністративного суду. Звісно, нова редакція КАС України не позбавлена певних недоліків щодо регулювання зазначених звернень, втім вони є несуттєвими і цілком

можуть бути усунені шляхом внесення певних змін до цього процесуального Закону» (стор.145).

4. У висновках до розділу 2 дисертаційного дослідження автором наголошено, що формальний бік позовної заяви та її зміст в адміністративному судочинстві є не менш важливим, аніж сутнісний, оскільки саме дотримання формальних ознак і вимог щодо викладення змісту наділяє зазначену заяву статусом процесуального документа, який виконує інформаційну та інструментальну функції. (стор.154), в той же час автор не надає пропозицій щодо можливостей закріплення формального боку позовної заяви.

5. Як недолік роботи, слід відмітити відсутність у роботі підрозділу, який присвячено аналізу стану наукового дослідження проблеми встановлення сутності та структурних елементів позовної заяви, класифікації видів позовних заяв в адміністративному судочинстві залежно від предметної юрисдикції та особливостей розгляду окремих категорій адміністративних справ.

Натомість, на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження О.Ф. Ситникова ці зауваження суттєво не впливають, оскільки вони мають переважно дискусійний характер. Положення та висновки, сформульовані в дисертації, мають значну теоретичну і практичну цінність, їх може бути використано для поліпшення провадження в адміністративному судочинстві України за відсутністю сторін та третіх осіб, удосконалення практичної діяльності суду під час провадження в адміністративному судочинстві України за відсутністю сторін та третіх осіб, в навчальному процесі в юридичних закладах освіти, в системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників суду.

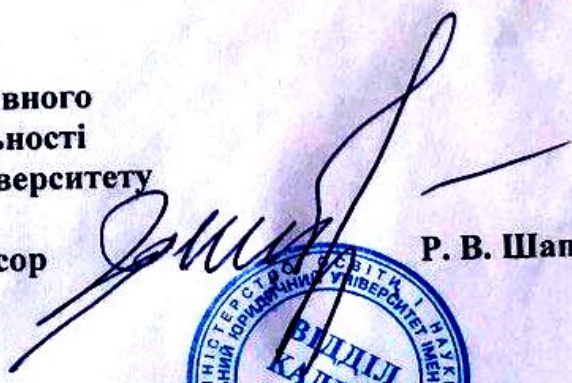
Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно відображено в статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, у тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих у роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права та процесу.

Усе викладене вище дає підставу для висновку про те, що дисертаційне дослідження «Позовна заява як основна форма звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – вдосконалення позовної заяви як основної форми звернення до адміністративного суду за захистом прав свобод та інтересів особи. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а його автор – Ситников Олександр Федотович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
Імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор

Р. В. Шаповал

Підпис	Шаповал Р.В.
Секретар	Теремченко В.М.
Нав. Вк.	26. 11.2020 р.